

Maa- ja metsätalousministeriö

Lausuntopyyntö 11.4.2014 (MMM022:00/2008)

LAUSUNTO IKÄÄN PERUSTUVASTA MAKSUVAPAUTUKSESTA KALASTUSLAIN KOKONAISUUDISTUKSEEN LIITTYEN

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikkoasiassa. Oikeusministeriö esittää lausuntonaan seuraavan.

Esitysluonnokseen sisältyvän kalastuslain 78 §:n mukaan muunlaista kalastusta kuin lain 7 §:ssä tarkoitettua onkimista tai pilkkimistä harjoittavan 18 vuotta täyttäneen henkilön on suoritettava valtiolle kalastonhoitomaksu. Kalastonhoitomaksu olisi 35 euroa kalenterivuodelta, 10 euroa seitsemältä vuorokaudelta tai 5 euroa vuorokaudelta. Kalastonhoitomaksujärjestelmän tarkoituksena on esitysluonnoksen 81 §:n mukaan muun muassa varmistaa kalavarojen kestävä käytön ja hoidon järjestämisen rahoittaminen. Kalastonhoitomaksu korvaisi nykyisin perityn kalastuksenhoitomaksun ja viehekalastusluvan, ja olisi määrältään näitä pienempi.

Voimassa olevan kalastuslain mukaan 65 vuotta täyttäneet ja alle 18-vuotiaat ovat vapautettuja kalastuksenhoitomaksusta. Lausuntokierroksella olleessa esitysluonnoksessa ei ehdotettu 65 vuotta täyttäneiden vapauttamista kalastonhoitomaksusta. Eräissä esitysluonnoksesta annetuissa lausunnoissa ikään perustuvan maksuvapautuksen poistamisen 65 vuotta täyttäneiltä arvioitiin muun muassa heikentävän eläkeläisten kalastuksen harrastamedellytyksiä. Maksuvelvollisuuden on eräissä lausunnoissa arvioitu johtavan kalastusharrastuksen vähenemiseen ikääntyneen väestön keskuudessa ja vähentävän niitä myönteisiä vaikutuksia, joita kalastuksella on heidän fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvointiinsa. Lisäksi lausunnoissa on todettu, että eläkeläisillä on vahva merkitys kalastusharrastuksen opettamisessa nuoremmille ikäpolville. Maa- ja metsätalousministeriö pyytää oikeusministeriön lausuntoa siitä, ovatko edellä mainitut perusteet ikään perustuville alennuksille tai maksuvapautuksille kalastuksenhoitomaksusta hyväksyttäviä perusoikeusjärjestelmän kannalta sekä siitä, onko riittäviä perusteita ylipäättään löydettävissä.

Kysymystä on arvioitava perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäännöksen ja erityisesti sen 2 momentin syrjintäkiellon kannalta. Syrjintäkieltosäännöksellä ei ole kielletty kaikenlaista erontekoa ihmisten välillä, vaikka erottelu

perustuisi säännöksessä nimenomaan mainittuun syyhyn. Olennaista on, voidaanko erottelu perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla. Perustelulle asetettavat vaatimukset ovat erityisesti säännöksessä lueteltujen kiellettyjen erotteluperusteiden kohdalla kuitenkin korkeat (HE 309/1993 vp, s. 44; ks. esim. PeVL 23/2012 vp, s. 2, PeVL 60/2010 vp, s. 3, PeVL 1/2006 vp, s. 2, PeVL 15/2001 vp, s. 3). Perustuslakivaliokunnan käytännössä on erottelun hyväksyttävyyden lisäksi kiinnitetty huomiota valitun keinon oikeasuhtaisuuteen (ks. esim. PeVL 23/2012 vp, s. 2, PeVL 60/2010 vp, s. 3, PeVL 38/2006 vp, s. 3). Ikärajoihin perustuvan erottelun hyväksyttävyyttä arvioitaessa on olennaista ottaa huomioon tosiasialliset mahdollisuudet saavuttaa ehdotetulla erottelulla sääntelylle asetetut päämäärät (PeVL 44/2010 vp, s. 5).

Lausuntopyyntöissä esille tuodut perustelut maksuvapautukselle liittyvät olennaisella tavalla toisiinsa: maksuvelvollisuuden arvioidaan heikentävän ikääntyvien halukkuutta harrastaa kalastusta, minkä puolestaan arvioidaan vähentävän heille ja heidän läheisilleen tästä harrastuksesta koituvia myönteisiä vaikutuksia.

Kalastusharrastuksen edistämistä voidaan sinänsä pitää perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävänä tavoitteena. Ollakseen hyväksyttävää ikään perustuvalla maksuvapautuksella tulisi kuitenkin tosiasiallisesti olla mahdollista saavuttaa nämä tavoitteet. Lausuntopyyntöissä esitetyistä seikoista ei ilmene syytä, minkä vuoksi maksuvelvollisuus tosiasiallisesti heikentäisi nimenomaan yli 65-vuotiaiden mahdollisuutta harrastaa kalastusta. Syy lienee se, että huomattavalla osalla sanottuun ikäryhmään kuuluvista eläkkeensaajista on työikäisiin verrattuna alhaisempi tulotaso. Mainittu tosiasia voi sinänsä olla erottelun hyväksyttävyyttä puoltava seikka. Perustuslakivaliokunta on esimerkiksi ympäristönsuojelulain muuttamista koskevaa hallituksen esitystä käsitellessään katsonut, että 68 vuotta täyttäneet voitiin vapauttaa talousjätevesien käsittelyvaatimuksista, kun talousjätevesien käsittelyjärjestelmän rakentamisen vaatima taloudellinen panostus (yleensä 1 000 – 10 000 euroa) suhteutettiin investoinnista sen tehneelle odotettavissa olevaan aikaan hyötyä siitä, ottaen huomioon kyseiseen ikäryhmään kuuluvien taloudellinen asema (PeVL 44/2010 vp, s. 5).

Lausuntopyyntöistä ei ilmene syitä sille, miksi ikäraja olisi asetettava 65 vuoteen. Osa 65 vuotta täyttäneistä on mukana työ- ja yritys-elämässä, ja esimerkiksi valtion ja kunnallisten virkamiesten yleinen eroamisikä on 68 vuotta. Edellä viitatussa perustuslakivaliokunnan lausunnossa 44/2010 vp hyväksyttävänä pidettiin poikkeusta, joka kohdistui juuri 68 vuotta täyttäneisiin. Sillä, mihin ikään erottelu kytketään, on merkitystä erottelun hyväksyttävyyden arvioinnissa (PeVM 8/2010 vp, ss. 2–3; PeVL 27/2009 vp, s. 2; PeVL 18/2010 vp, s. 3; PeVL 44/2010 vp, s. 5; PeVL 15/2011 vp, s. 2).

Maksuvelvollisuuden vaikutuksia lieventää osaltaan se, että onginta ja pilkkiminen säilyisivät maksuttomina kalastusmuotoina. Ehdotettu kalastuksenhoitomaksu on määrältään myös varsin kohtuullinen, 35 euroa vuodessa. Jos maksun kuitenkin katsottaisiin olevan kohtuuton esimerkiksi

kansaneläkkeen varassa elävien henkilöiden kannalta, olisi maksuhelpotus luontevampaa kytkeä esitetyn ikärajan sijasta esimerkiksi kansaneläkkeen saamiseen tai muutoin henkilön tulotasoon.

Tietyn ikäryhmän – sekä ryhmään kuuluvien hyvätuloisten että siihen kuuluvien huonotuloisten - vapauttaminen maksusta johtaisi ihmiset keskenään eriarvoiseen asemaan pelkästään heidän ikänsä perusteella. Näin vain osa joutuisi maksamaan ehdotetun rahoitusjärjestelmän kulut, vaikka sen hyödyt koituvat kaikkien hyväksi. Oikeusministeriön käsityksen mukaan 65 vuotta täyttäneisiin kohdistuvan maksuvapautuksen tueksi lausuntopyyntönsä esitetyt perustelut eivät edellä mainitut seikat huomioon ottaen sellaisinaan voine muodostaa perustuslain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettua hyväksyttävää perustetta. Mahdollisen lakiesitykseen sisällytettävän erottelun hyväksyttävyyden arvioiminen kuuluu kuitenkin viime kädessä eduskunnan perustuslakivaliokunnan tehtäviin.

Lausuntopyyntönsä pyydetään oikeusministeriötä arvioimaan, onko puheena olevalle ikään perustuvalla maksuvapautukselle tai alennukselle esitettävissä muita kuin lausuntopyyntönsä esitettyjä, riittäviä perusteita. Tässä lausunnossa ei ole mahdollista arvioida niitä seikkoja, joilla maksuvapautusta tai alennusta voitaisiin mahdollisesti perustella. Voidaan kuitenkin todeta, että perustuslakivaliokunta on käytännössään pitänyt ikääntyviin kohdistuvia etuuksia, helpotuksia ja mukautuksia perusteltuina erityisesti heidän muihin verrattuna heikentyneiden fyysisten ja kognitiivisten kykyjensä perusteella (PeVM 8/2010 vp, s. 3; PeVL 56/2010 vp, s. 3). Puheena olevaa maksuvapautusta ei voitane hyväksyttävästi perustella tällaisilla syillä.

Ylijohtaja

Asko Välimaa

Lainsäädäntöneuvos

Liisa Vanhala